М48

2467-р

**НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ М.П. ДРАГОМАНОВА**

Мельник Вікторія Володимирівна

УДК: 101.8:316.3

ЕТНОНАЦІОНАЛЬНЕ БУТТЯ ЛЮДИНИ В УМОВАХ КУЛЬТУРНОЇ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ: ФІЛОСОФСЬКО – АНТРОПОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ

09.00.04 – філософська антропологія , філософія культури

Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата філософських наук

НБ НПУ

100207887

КИЇВ -2006

2007

БІБЛІОТЕКА
НПУ імені М.П. Драгоманова

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі філософії та політології Запорізької державної інженерної академії Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник : доктор філософських наук, професор **Воронкова Валентина Григорівна,** Запорізька державна інженерна академія, завідувач кафедри менеджменту організацій

Офіційні опоненти : доктор філософських наук, старший науковий співробітник **Степико Михайло Тимофійович,** Національний інститут стратегічних досліджень, вчений секретар, Заслужений діяч науки і техніки України

кандидат філософських наук, доцент **Немчинов Ігор Геннадійович,** Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова, доцент кафедри філософії

Провідна установа: Центр гуманітарної освіти Національної академії наук України, кафедра філософії, м. Київ

Захист відбудеться „ 05 ” грудня 2006 року о 14^{30} годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 26.053.13 при Національному педагогічному університеті імені М.П. Драгоманова за адресою: 01601, м.Київ, вул. Пирогова, 9.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова за адресою: 01601, м. Київ, вул. Пирогова, 9.

Автореферат розісланий „ 4 ” листопада 2006 року.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради Б.К. Матюшко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження зумовлена наступними обставинами. *По-перше*, філософсько-антропологічна думка XXI століття продовжує поглиблювати значення роздумів про етнонаціональне буття людини, поставивши вимогу розробки таких категоріальних форм антропологічного дискурсу, який міг би узгоджуватися з сучасними реаліями культурної глобалізації. *По-друге*, ця закономірність набуває ознак пріоритетної тенденції загально-планетарного масштабу в контексті всебічного розвою етносів та пошуками шляхів оптимізації етнічної самоідентифікації в умовах появи нових тенденцій полікультурного суспільства. На цьому тлі дослідження проблем етнонаціонального буття людини, подолання конфліктогенних чинників, нових суперечностей полікультурного суспільства, виявлення проблем міграційних та імміграційних процесів, ролі національної держави етнонаціональний чинник є одним із визначальних поряд з економічним, політичним, соціальним, духовним, які проявляються в "етнонаціональному антропологічному забарвленні". *По-третє*, становлення сучасної вітчизняної філософської антропології та філософії культури актуалізують вивчення етнонаціонального буття людини серед реалій культурної глобалізації, сприяють осмисленню глибинних антропологічних колізій і суперечностей етнонаціональної сфери з метою врахування екстремальної ситуації людини. Етнонаціональне буття, в межах якого відбувається самореалізація людини, збереження самобутності етносів, самовизначення соціальних суб'єктів в умовах культурної глобалізації антропологічний вимір буття є важливим чинником, що надає людині "укоріненості" у життєдіяльності етносу, слугує культурній спрямованості етнонаціонального поступу. *По-четверте*, актуальність теми дослідження зумовлена не тільки зазначеними процесами поглиблення суперечностей етнонаціональних процесів, а й тим, що вітчизняна філософсько-антропологічна думка допомагає проникнути в метаісторію етнокультурного буття, постає як потужний чинник консолідації свідомості нації, спроможний відшукати ефективні форми та способи оптимізації етнонаціональної ідентичності в умовах культурної глобалізації. Намагаючись опанувати невичерпну складність проблем етнонаціонального буття людини, що є наслідками деформаційного розвитку міжетнічних відносин, філософи опинилися перед нагальною потребою і необхідністю збагнути сутність нових викликів метакультури, що виникають в нових умовах інформаційно-культурного простору.

Ступінь наукової розробки проблеми. Антропологічні проблеми культури буття найтіснішим чином пов'язувалися з аксіологічною проблематикою (В.Віндельбанд, Е.Кассірер, М.Лосський, Р.Лотце, Ф.Ніцше, Г.Ріккерт, В.Соловйов). Аналіз філософсько-антропологічних робіт (М.Бердяєв, М.Гайдеггер, О.Лосєв, Г.Сковорода, С.Франк, Е.Фромм, П.Юркевич, К.Ясперс)

стосується глибинних значеннєвих аспектів відносин світу і людини як субстанціальних елементів культури. Антропологічна проблематика, що пов'язана з пізнанням буття людиною як системи, знаходить своє відображення у творах Х.Плеснера, М.Шелера, Е.Шпрангера, В.Штерна. Серед таких дослідників, як П.Гуревич, В.Давидович, М.Злобін, М.Каган, Е.Маркарян, С.Пролеєв, В.Сержантов, В.Стьопін сформувався діяльнісний підхід до культури. Серед дослідників сучасних українських та з ближнього зарубіжжя проблемами культури етнонаціонального буття займалися - В.Андрущенко, В.Бакальчук, Є.Бистрицький, В.Біблер, Г.Волинка, Е.Гелнер, О.Грецова, О.Забужко, В.Ігнатов, С.Кара-Мурза, С.Кримський, Ю.Лотман, С.Лурьє, С.Макеєв, Г.Мєднікова, В.Пазенок, Б.Парахонський, В.Попов, М.Попович, В.Скуратівський, М.Степико, В.Табачковський, Ю.Римаренко тощо. Автор спирається у своєму дослідженні на антропологічну школу – Є.Андроса, В.Андрущенка, І.Бичка, А.Бичко, І.Бондарчук, Г.Волинки, В.Воронкової, Р.Додонова, С.Кримського, М.Поповича, В.Табачковського; управлінської антропології – В.Беха, М.Михальченка, теорії соціальних змін – І.Предборської; національної культури та свідомості – І.Кресіної, І.Оніщенко, В.Тарана. В класичному контексті проблеми культури етнонаціонального буття розглядали В.Антонович, Ю.Бачинський, О.Бочковський, В.Винниченко, М.Грушевський, Д.Донцов, М.Драгоманов, О.Кістяківський, М.Костомаров, В.Кубійович, П.Куліш, В.Кучабський, О.Кульчицький, Ю.Липа, В.Липинський, І.Лисняк-Рудницький, В.Старосольський, Г.Сковорода, С.Томашівський, І.Франко, В.Янів тощо. Проблеми культурної глобалізації аналізували – Е.Гідденс, Ф.Кессіді, В.Коллонтай, Е.Кочетов, В.Кувалдін, А.Неклесса, А.Перотті, І.Семененко, В.Тішков, С.Хантінгтон, М.Чешков. Аналіз наукових джерел дозволяє зробити висновок, що на даний час відсутнє спеціальне наукове дослідження, в якому здійснювався б комплексний філософсько-антропологічний аналіз етнонаціонального буття людини в умовах культурної глобалізації. Здійснення такого аналізу дозволить на практиці реалізувати концепцію етнонаціонального буття людини як „цивіліософію", мінімізувати негативні наслідки етнонаціональних протиріч, які є неминучими у перехідних процесах у соціумі. Таким чином, актуальність обраного напрямку дослідження, його недостатня розробленість, нагальна необхідність систематизації й філософського узагальнення нагальних доробок в аналізі феномена етнокультурного буття в різноманітних галузях соціогуманітарного знання, а також теоретична й практична значущість даної проблеми й визначили вибір теми, об'єкта й предмета даного дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Робота виконана відповідно до комплексної цільової програми „Формування і розвиток гуманістичного менеджменту в Україні і його вплив на розвиток людського потенціалу" (0103U003546) – (2003-2005 р.р.) та планів науково-дослідної роботи кафедри філософії та політології та менеджменту організацій Запорізької державної інженерної академії.

Мета і задачі дослідження. Метою дисертаційної роботи є поглиблення філософсько-антропологічної рефлексії етнонаціонального буття людини з урахуванням нових тенденцій, що розгортаються в контексті інформаційно-культурного простору.

Виходячи з мети дослідження поставлені такі завдання:

- *провести* теоретико-методологічний аналіз етнонаціональних процесів на предмет виявлення положень, що потребують розвитку;
- *сформувати* філософсько-антропологічні принципи аналізу етнокультурного буття як необхідного моменту антропосоціо-культурного самоусвідомлення проблем культурної глобалізації;
- *розглянути* філософсько-антропологічні підходи та методи аналізу етнокультурного буття людини з метою виявлення конструктивного потенціалу філософської антропології;
- *дати аналіз* культури етнонаціонального буття людини як цілісного феномена;
- *виявити* метатеоретичний концепт полікультурності як однієї із нових парадигм етнонаціонального буття людини в умовах культурної глобалізації;
- *уточнити зміст* і спрямування базових концептів соціокультурного та антропологічного підходів до аналізу процесів культурної глобалізації;
- *проаналізувати* проблеми людини в контексті сучасних процесів етнонаціонального буття;
- *визначити* детермінанти оптимізації етнонаціональної ідентичності в умовах культурної глобалізації.

Об'єктом дослідження виступає феномен етнонаціонального буття людини, що трансформується в умовах культурно-інформаційного простору.

Предметом дослідження є культурна глобалізація як зумовлюючий чинник етнокультурного буття людини та детермінанти етнонаціональної ідентичності.

Методологічна основа дослідження. В дисертації зроблено акцент на пошуки засад антропологічної рефлексії осмислення нових тенденцій культурної глобалізації. Одним із наукових принципів і методологічних підходів є *принцип холізму*, що орієнтує дослідження на багатоаспектний аналіз антропологічних явищ. Виходячи з принципу методологічного плюралізму, використовується ***системна методологія***, в контексті якої етнонаціональне буття людини розглядається як складна цілісна система, що обумовлена як об'єктивними, так і суб'єктивними факторами: *феноменологічний метод* дав можливість глибше осягнути сутність феноменів етнокультурного буття людини в умовах культурної глобалізації; *історико-порівняльний метод* дозволив проаналізувати різні аспекти етнонаціонального буття і розглянути його соціокультурну динаміку в просторово-часових координатах; *соціально-психологічний метод* дав можливість проаналізувати процеси культурної самоідентифікації людини та її взаємозв'язок

із груповою солідарністю; *системно-структурний* дозволив експлікувати буття як складну систему, що саморозвивається та має певну структуру; *діалектичний* дав можливість розглянути розвиток людини у взаємодії з національним світом; *логіко-історичний* сприяв аналізу етнонаціонального буття людини в історичному аспекті; *соціосинергетичний* дозволив проаналізувати культурні процеси в контексті нелінійності та полілінійності; *модернізаційний підхід* сприяв аналізу культури як фактору суспільних змін.

Наукова новизна одержаних результатів обумовлена вибором теми дослідження, яка ще не отримала системного висвітлення, змістом цілей і науково-теоретичних завдань. Наукова новизна полягає в філософсько-антропологічній рефлексії етнонаціонального буття людини в умовах культурної глобалізації.

Вперше:

- досліджено сутнісні засади культурної глобалізації та її впливу на сучасні етнокультурні процеси;
- сформовано концепцію етнонаціонального буття людини в умовах культурної глобалізації;
- уточнено зміст базових концептів соціокультурних та антропологічних підходів до аналізу процесів культурної глобалізації.

Удосконалено:

- підходи до аналізу етнокультурного буття як цілісного феномена;
- концепцію полікультурного суспільства, в якому самоствердкується людина в контексті етнокультурного буття;
- проаналізовано проблеми етнонаціонального буття людини в умовах культурної глобалізації;

Отримало подальший розвиток:

- аналіз парадигмальних змін антропологічної рефлексії етнокультурного буття людини, пов'язаних з глобалізаційними процесами;
- аналіз проблем полікультурного суспільства в контексті сучасних процесів метакультури;
- детермінанти оптимізації етнонаціональної ідентичності в умовах культурної глобалізації.

Практичне значення одержаних результатів полягає в дослідженні антрополого-культурних аспектів етнонаціонального буття людини, використанні антропологічні підходи до аналізу етнонаціонального буття людини при поясненні етнокультурних процесів в глобалізованому світі. Фактологічний матеріал дисертації може бути використаний у науково-дослідницькій, навчальній та прогностичній діяльності: при підготовці спеціальних курсів, навчальних посібників та методичних рекомендацій з філософської антропології, психологічної антропології, соціальної антропології, культурної антропології, структурної антропології, філософії культури, когнітивної антропології;

для аналізу і прогнозування ситуації становлення української національної держави в сучасних умовах євроінтеграції; для формування парадигми етнонаціональної культури полікультурного суспільства; для формування державної політики у сфері розвитку етнонаціональної культури з метою оптимізації державотворчого процесу в Україні; для розробки конкретних заходів розбудови громадянського суспільства; для створення відповідних технологій залучення етнонаціонального чинника з метою здійснення антропологічної експертизи політичних програм; в процесі підготовки фахівців в галузі філософської антропології.

Апробація результатів дисертації здійснювалася шляхом обговорення на засіданнях кафедри філософії та політології та менеджменту організацій Запорізької державної інженерної академії. Матеріали досліджень по темі дисертації слугували основою для підготовки наукових статей, доповідей та виступів на *Всеукраїнській* науково-практичній конференції "Українська політична антропологія як гуманістичний чинник державотворення в Україні" (Запоріжжя, 2002 р.); *Всеукраїнській* науково-практичній конференції "Становлення і розвиток бізнес-освіти в умовах ринку", присвяченої 45-річчю ЗДІА (Запоріжжя, 2004 р.); *Всеукраїнській* науково-практичній конференції "Формування гуманістичного менеджменту як інноваційної технології в умовах модернізації українського суспільства" (Запоріжжя, 2004 р.); *Всеукраїнській* науково-практичній конференції "Гендерний аналіз політико-владних відносин сучасного українського суспільства" (Запоріжжя, 2004 р.); *Міжнародній* науково-практичній конференції "Формування загальнолюдських цінностей студентської молоді" (Запоріжжя, 2005 р.); *Міжнародній* науково-практичній конференції "Основні тенденції розвитку гендерної політики у XXI столітті" (Запоріжжя, 2005р.); *Міжнародній* науково-практичній конференції "Формування і розвиток гуманістичного менеджменту як нової парадигми XXI століття" (Запоріжжя, 2005 р.); *X науково-технічній* конференції студентів, магістрів, аспірантів і викладачів ЗДІА (Запоріжжя, 2005 р.); *Всеукраїнській* науково-теоретичній конференції "Методологія соціального пізнання: здобутки й проблеми" (Запоріжжя-Київ, 2005 р.); *Міжнародній* науково-теоретичній конференції "Україна в контексті євроінтеграції" (Суми, 2005 р.).

Публікації. Основні теоретичні положення та результати дисертації викладено у 15 наукових публікаціях (6,55 д.а.), серед яких 10 статей у фахових виданнях (5,75 д.а.), та одноосібному параграфу навчального посібника (0,7 д.а.), який пройшов апробацію в Запорізькій державній інженерній академії.

Структура та обсяг роботи зумовлений логікою наукового дослідження, його метою та завданнями. Дисертація складається із вступу, 3-х розділів, кожен із яких поділяється на підрозділи; висновків, списку використаних джерел. Дисертація містить 192 стор. основного тексту та 15 стор. списку використаних джерел у кількості 194 найменувань, із них 43 іноземними мовами.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У „ВСТУПІ" обґрунтовано актуальність теми, визначається стан її наукової розробки, зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, мета та завдання, предмет і об'єкт дослідження, наукова новизна, методологічна база дослідження, його практична цінність, особистий внесок автора, апробація теми та обґрунтування структури роботи.

У розділі 1 – "ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ ТА ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ АНАЛІЗУ ЕТНОКУЛЬТУРНОГО БУТТЯ ЛЮДИНИ" – йдеться про дискурсивний аналіз сучасних етнонаціональних процесів, філософсько-антропологічні принципи аналізу культури етнонаціонального буття людини, філософсько-методологічні підходи та методи аналізу етнонаціонального буття людини.

У підрозділі 1.1 „Дискурсивний аналіз сучасних етнокультурних процесів" відмічається, що міжетнічні відносини стали важливим елементом соціальної та політичної реальності, тому без адекватного аналізу дискурсу етнонаціональних процесів неможливо формування адекватної національної політики. Дається аналіз понять „етнос", „етнічна група", „етнічні спільноти", що відіграють велику роль для аналізу етнокультурних процесів, які розділяються на: 1)*етнотрансформаційні; 2) етноеволюційні.* Серед етнооб'єднуючих процесів виокремлюються: процеси консолідації; акультурації; асиміляції; неетнічної інтеграції; міжетнічної фіксації; консолідації (міжетнічної і внутрішньо-етнічної). В етнічних процесах виокремлюються парціація; сепарація, дісперсізація. В залежності від переваги *центробіжних* чи центровідцентрових тенденцій етнічні процеси розділяються на дві типологічні групи: етнічне об'єднання чи етнічне роз'єднання, в контексті яких етнічні процеси можуть бути: 1) етноеволюційними; 2) етнотрансформаційними; 3) еволюційно трансформаційними. Виділяються такі основні тенденції розвитку етнонаціональних процесів: культурного релятивізму; абсолютизму; універсалізму. У філософсько-антропологічному аспекті проблеми сучасних етнокультурних процесів аналізуються в працях - І.Бичка, А.Бичко, Г.Горак, О.Картунова, М.Мокляка, О.Панченка, М.Степика, В.Табачковського; концепції етносу – В.Горського, О.Нельга; конверсії національної свідомості – І.Кресіної, В.Ткаченка; концепції „духу народу" – В.Вілкова, В.Жадька; національного державотворення - Ю.Римаренка, національних архетипів – Р.Додонова, С.Кримського, В.Табачковського; етнокультурної парадигми – В.Андрущенка, С.Наумкіної, М.Поповича, С.Римаренка; етнофілософії – С.Грабовського, О.Забужко, В.Кременя, В.Лісового; етнополітології – І.Кресіної, М.Михальченка, Л.Нагорної, І.Оніщенко, В.Потульницького; етносоціології – А.Орлова, Б.Парахонського, В.Скуратівського, етнопсихології – О.Нельги, В.Павленка; етнокультурології – В.Андрущенка, Є.Бистрицького, В.Волинки, В.Горського, С.Грабовського; етноконфліктології – В.Бекешкіної, С.Головахи, О.Картунова, О.Маруховської; теорії соціальних змін – І.Предборської,

етнокультурного організму – В.Беха. Робиться висновок, що складність етнокультурних процесів визначається складністю етнічної картини світу, особливостями соціально-економічного і політичного розвою етносів, що породжують процеси акультурації, що включають моделі – інтеграції, сегрегації, маргіналізації, та мультикультуралізму як джерела розвитку багатоманітності, що розвивається в межах культурно-інформаційного простору.

У підрозділі 1.2 „Філософсько-антропологічні принципи аналізу етнокультурного буття людини" відмічається, що від аналізу етнонаціональних процесів слід перейти до аналізу культури етнонаціонального буття людини, що являє собою „зріз антропологічного простору". Просвітницький підхід до культури етнонаціонального буття (Д.Віко, А.Вольтер, І.Гердер, В.Гумбольдт, Ш.Монтеск'є, Ф.Шиллер) полягає у розгляді культури як духовного багатства суспільства і людини, що ґрунтується на прагненні до *істини, добра і краси.* В контексті діяльнісного підходу (Н.Злобін, М.Каган,) культура розглядається як процес творчої діяльності; у доробках українських філософів (Є.Бистрицький, Г.Волинка, С.Кримський, В.Табачковський, В.Шинкарук) культура етнонаціонального буття аналізується як простір індивідуальної екзистенції для пошуку смислових факторів, саморозвитку особистості, так як розширення смислового потенціалу буття посилює потужність культурного бачення світу. *Методологічну основу дослідження* складає філософсько-антропологічна рефлексія культури етнонаціонального буття людини як загальноцивілізаційного явища. Теоретичні принципи аналізу етнокультурного буття враховують багатоманітність філософсько-антропологічного дискурсу і взаємодоповнюваність різних культурних парадигм. Методологія аналізу включає всю різноманітність філософського знання, тобто онтологію, аксіологію, феноменологію. Філософсько-антропологічною основою аналізу етнокультурного буття слугують принципи: єдності історичного та логічного, соціального детермінізму, об'єктивності, причинності, суперечливості, розвитку, єдності всесвітньо-історичного та локального, системності, структурності, матеріальної єдності світу, незворотності, спадковості. Сутність етнокультурного буття людини розкривається в поєднанні таких *аспектів, як*: соціально-етнонаціонального, управлінсько-етнонаціонального, діяльнісно-етнонаціонального, інформаційно-комунікативного.

У підрозділі 1.3 „Філософсько-антропологічні підходи та методи аналізу етнокультурного буття людини" акцентується увага на тому, що пізнати глибину етнонаціонального буття людини можливо через використання ряду філософсько-антропологічних методів і підходів, завдяки яким етнонаціональне буття проявляється у всій системі взаємозв'язків і взаємозалежностей. Метафізичний підхід на культурний світ розкривається через аналіз „спільного буття", граничний сенс ставлення людини до світу; через принципи – існування, змісту буття, можливого, необмеженої дійсності, цілісності. Методологія соціального гуманізму включає аналіз етнонаціональної сфери як тієї „сутнісної матерії", в центрі якої „людина як міра всіх речей".

Субстантивістський підхід акцентує увагу на усвідомленні етнонаціонального буття людини як єдності, сутності та існування. Субстанційна основа реалізується в буттєвості етнокультурних цінностей, ставить в центр уваги проблеми етнокультурного розвитку і динаміки, трансформації і оновлення. *Антропологo-лінгвістичний підхід* актуалізує проблему мови, яка є „домівкою буття" та зберігає його істину. В основі світосприйняття культури етнонаціонального буття людини лежить специфічний ***соціоцентризм***, тобто уявлення про те, що буття є самодостатньою системою. *Культурологічний підхід* виходить з визначення залежності етнонаціональних процесів від стану культурної системи суспільства. *Аксіологічний підхід* до змісту етнокультурних процесів виходить з рефлексії всіх національних явищ як „буття - в – цінностях" в їх культурному розмаїтті. *Системно-структуралістичний підхід* включає аналіз положень, пов'язаних з багаторівневою, складною структурою буття як такого, що дозволяє виокремити стійкі зв'язки між ними. *Комунікативний підхід* дозволяє розкрити властивості етнонаціонального буття людини через вивчення способів спілкування людей, що склалися в етнонаціональному просторі. *Синергетичний підхід* дає можливість визначити етнонаціональне буття як складноорганізовану, нелінійну, непідпорядковану систему, що ґрунтується на теорії самоорганізації складних систем та дисипативних структур. Застосування цих методів і підходів дає можливість дати комплексний антропологічний аналіз етнокультурного буття людини.

Розділ 2 „КОНЦЕПТУАЛЬНА ПАРАДИГМА КУЛЬТУРИ ЕТНОНАЦІОНАЛЬНОГО БУТТЯ ЛЮДИНИ: ФІЛОСОФСЬКО-АНТРОПОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ" висвітлює аналіз культури етнонаціонального буття людини як цілісного феномена та полікультурності як однієї із нових парадигм етнонаціонального буття людини в умовах культурної глобалізації.

У підрозділі 2.1 „Культура етнонаціонального буття людини як цілісний феномен" відмічається, що культура етнонаціонального буття людини – це багатопланове явище, що охоплює всі сфери життя особистості і суспільства. Найважливішим інтеграційним механізмом культури етнонаціонального буття в умовах культурної глобалізації є традиція. Саме поняття "традиції" як цілісного глобального феномена включає такі вияви культури: ядро культури; ендогенність; самобутність; специфіка культурної спадщини; культурна динаміка. Культура етнонаціонального буття – це показник олюдненості, людськості суспільства (соціуму) і всього, що в нього входить, це гуманістичний бік суспільних відносин. Все це дає змогу трактувати *культуру етнонаціонального буття людини* як цілісний глобальний феномен: сукупність штучно створених людиною предметів та її знань, що утворюють "другу природу" людського існування; специфічну для людини систему адаптації до середовища. В антропологічній літературі існують наступні підходи до вивчення культури етнонаціонального буття людини як цілісного феномена: 1. Ідіографічний ("розуміючий", "інтерактивний"), що використовується для опису методів дослідження індивідуальних подій, предметів чи суб'єктів.

2. Формалізований ("кількісний"), що характеризується використанням різноманітних стандартизованих опитувань. 3. Фігуративний, або процесуальний підхід, пов'язаний з іменем Н.Еліаса , який аналізує три взаємопов'язані аспекти:

а) намагається подолати помилковому дихотомію діяльності і структури, утверджуючи, що індивіди знаходяться і повинні розглядатися в рамках культурних фігурацій чи відносин; б) відмовляється від штучних відмінностей між індивідом і суспільством, демонструючи, що розвиток індивіда є соціокультурним процесом; в) всі культурні феномени необхідно розуміти як цілісні феномени.

У підрозділі 2.2 „Полікультурність як одна із нових парадигм етнонаціонального буття людини в умовах культурної глобалізації" сформовано мисленнєву модель полікультурного суспільства, що є ключовим поняттям культурної глобалізації. Поняття „полікультурності" як складного суперечливого культурного феномена детерміновано розвитком міграційних процесів, пов'язаних з багатоманітністю культур, що відображають процес діалогу культур. Витоки полікультурності пов'язані з еволюцією індустріальних і постіндустріальних суспільств Західної Європи, які зводяться до розвитку масової демократії, глобальної культури; суспільства споживання; урбаністичної культури. Внаслідок культурного проникнення з інших країн (Японія, США, Східна Європа) європейські суспільства втрачають *гомогенний* характер і стають *полікультурними*, що детерміновані глобалізацією культури, визначаються інформаційними технологіями; мовним, етнокультурним, регіональним плюралізмом; культурним розмаїттям європейських суспільств мультикультуралізмом. Процеси полікультурного суспільства розвиваються на різних рівнях: локальному, субнаціональному, національному, супранаціональному, глобальному. Відзначається, що полікультурність пов'язана з різними відмінностями – мовними, релігійними, етнокультурними, етнічними, які розвиваються в контексті модернізаційних процесів. Полікультурність як загально-цивілізаційний феномен характеризується: у духовній сфері – релігійною мозаїчністю; в етнічній – космополітизмом і культурним розмаїттям; в інформаційно-комунікаційній – глобальним поширенням інформації; в економічній - споживанням масової продукції. В умовах полікультурності з'являється новий феномен „культурного громадянства" у середовищі космополітичної культури. Методологічною засадою полікультурності є етноантропологічна аксіологія як вчення про цінності етнонаціонального буття, які є соціально-значущими орієнтирами діяльності суб'єктів культурної багатоманітності. Культурна глобалізація, яка впливає на розвиток етнонаціональних процесів, сприяє трансформації етнонаціональних культур, формує геокультурні ареали, в контексті яких сьогодні розвиваються сучасні етноспільноти в умовах формування планетарно-інтегрованого людства.

Розділ 3 „ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ЕТНОНАЦІОНАЛЬНОГО БУТТЯ ЛЮДИНИ ЯК ВИКЛИК МЕТАКУЛЬТУРІ" висвітлює соціокультурний та антропологічний підходи до аналізу процесів культурної глобалізації; досліджує проблеми людини в контексті сучасних процесів етнонаціонального буття; детермінанти оптимізації етнонаціональної ідентичності в умовах культурної глобалізації.

У підрозділі 3.1 "Соціокультурний та антропологічний підходи до аналізу процесів культурної глобалізації" дається аналіз культурної глобалізації як багатодиференційованого процесу, який зачіпає відносини між етносами та релігіями, етносами і культурами, традиційними і сучасними цінностями, різноманітними культурними орієнтаціями, стилями життя, культурними інтересами. В контексті соціокультурного і антропологічного підходів до процесів глобалізації слід виділити наступні типи парадигм: когнітивна, ціннісна, регулятивна. Філософсько-антропологічна модель соціокультурного підходу до процесів глобалізації зводиться до того, що формуються глобальна культура, глобальна людина, глобальна свідомість, глобальне громадянське суспільство, функції яких ускладнюються в сучасних трансформаційних процесах. Аналізується поняття „традиція", що дає можливість визначити розвиток традиційних і модернізаційних суспільств; робиться висновок, що традиція – це універсальне утворення, що завойовує більш стійкі позиції і володіє значними адаптивними можливостями; продовжує залишатися універсальним стабілізуючим механізмом, який дозволяє досягти стабільності соціального організму, самозбереження, відтворення і регенерації етнічної культури і буття як системи; традиція виступає в якості стрижня процесу культурної самоорганізації, яка включає як *креативну складову,* так і *консервативну.* Методологія аналізу антропологічного підходу до етнонаціонального буття в умовах культурної глобалізації зводиться до використання методів: системного, структурно-функціонального, феноменологічного, культурно-історичного, морфологічного, діалектичного. Використання зазначених методів дало змогу під *культурною глобалізацією* розуміти процес виникнення і поширення так званої *„глобальної культури"*, з одної сторони, зміцнення інтеграційних тенденцій, розширення культурних зв'язків, посилення контактів між різними частинами світу; з іншої, - посилення процесів вестернізації, що призвело до визначення чотирьох головних соціокультурних мегатенденцій XXI століття: *культурної поляризації, культурної асиміляції, культурної гібридизації, культурної ізоляції.* Зроблено висновок, що в умовах єдиного інформаційно-культурного простору проявляються такі основні *культурні архетипи*: культура консолідації, культура конфронтації, культура конкуренції, культура кооперації. Міжетнічна інтеграція українського суспільства – це потреба знайти міру етнічних інтересів, досягти відповідного консенсусу, який має бути втілений у державній програмі побудови мультикультурного суспільства, що базується на культурному плюралізмі.

У підрозділі 3.2 "Проблеми людини в контексті сучасних процесів етнонаціонального буття" відмічається, що основні тенденції розвитку етнонаціонального буття людини як виклик метакультурі потребують здійснення антропологічного дискурсу проблем людини в контексті сучасних етнонаціональних процесів. Глобалізація визначає появу нових форм організації великих культурних ареалів та нових ціннісних орієнтирів: демографо-екологічних; технологічних; економічних; соціокультурних. Саме тому сьогодні можна говорити про глобальну структуру політичних, економічних і культурних відносин, що поширюються за будь-які традиційні кордони й пов'язують окремі суспільства в єдину систему. Процес глобалізації визначає появу нових форм організації культурних процесів та нових ціннісних орієнтирів. Етнонаціональний розвиток країн у цій парадигмі орієнтується на формування економічного, політичного і культурного простору на чолі з титульною нацією, а ставлення до національних меншин стає індикатором здатності тієї або іншої держави адаптуватися до викликів зростаючої імміграційної активності. Етнонаціональне буття людини – це реальний, органічно цілісний процес існування, розвитку і взаємодії суб'єктів етнонаціонального життя (осіб, соціальних спільнот, суспільств), що розвивається в конкретно-історичних умовах і характеризується певною системою форм діяльності, відносин, спілкування і духовного освоєння та перетворення дійсності людиною. *Атрибутивною ознакою* етнонаціонального буття людини є його дисперсність, оскільки в певному розумінні буття постає як ієрархія життєвих смислів соціальних індивідів (осіб, етносів, цивілізацій, людства); якщо спонтанний суспільний розвиток безперервний, глобальний, у цілому прогресивний, то етнонаціональний (етнічний) - дискретний, хвилеподібний і локальний. Перш за все слід виокремити макросоціологічний та мікросоціологічний підходи: макросоціологічний підхід виходить з того, що, лише аналізуючи соціум як цілісність, можна зрозуміти як особистість, так і буття; мікросоціологічний підхід направлений на осягнення цілісності буття через інтеракцію, а саме культурну взаємодію індивідів в умовах глобалізації. Більшість проблем етнонаціонального буття пов'язана з етноцентризмом, при якому кожна окрема національна група стоїть в центрі етнокультурного розвитку нації. Етноцентризм характеризується такими явищами, як схильність представників певного етносу оцінювати всі життєві прояви, історичні феномени і людську сутність крізь призму цінностей і орієнтацій свого народу, розглядаючи останню як якийсь еталон. На початку третього тисячоліття значно загострилися проблеми становлення особистості, детерміновані процесами глобалізації, модернізації і трансформації тих чи інших сфер життєдіяльності людини. В контексті нового інформаційно-культурного простору інформація перетворилася на новий ресурс суспільства, що сприяє формуванню інформаційної супермагістралі:

1) інформація є основним ресурсом економіки; 2) інформаційна технологія здійснює глибокий вплив на людину і суспільство; 3) інформаційна технологія дозволяє досягти гнучкості;

4) індивідуальні технології дозволяють злитися в єдину інтегровану систему. Незважаючи на ці процеси, суспільство і людина розділяються на „інформаційно багатих" і „інформаційно бідних". Інформаційна технологія сприяє культурній глобалізації і відповідно послабленню національних культур. Нова комунікаційна інфраструктура базується на поєднанні окремих технологій телефонних, факсимільних, комп'ютерних, кабельних і супутникових зв'язків, що створює певний кіберпростір, в межах якого індивіди можуть взаємодіяти через Інтернет.

У підрозділі 3.3 „Детермінанти оптимізації етнонаціональної ідентичності в умовах культурної глобалізації" відмічається, що однією з проблем культури етнонаціонального буття людини є досягнення етнонаціональної ідентичності. Етнонаціональну ідентичність слід експлікувати як усвідомлення належності індивіда до того чи іншого класу, механізм соціалізації особистості через посередництво нормативів, орієнтацій, цінностей в проекції на певну культуру етнонаціонального буття людини. Слід розрізняти позитивну культурну ідентифікацію, яка приводить до позитивної „Я-ідентифікації", і негативну культурну ідентифікацію, яка сприяє формуванню негативної культурної ідентифікації. В сучасній філософсько-антропологічній літературі склалися три основні теоретичні парадигми етнонаціональної ідентичності: примордіалізм (чи есенціалізм); інструменталізм; конструктивізм. Примордіалістський (есенціалістський) підхід до етнонаціональної ідентичності в якості вихідної тези приймає тезу про природні, вроджені зв'язки людини зі своєю етнічною групою і відповідною культурою. Примордіалісти підкреслюють, що в якості "природної" спільноти етнічність передує національній державі і соціальній системі; розкриває ряд важливих сторін природи етнічності, зокрема, великої ролі психологічних факторів етнічної поведінки. Інструменталісти трактують ідентичність не як природню "даність" буття, а як політичний артефакт, як інструмент раціонального вибору, що виникає в динаміці суперечливості політичних еліт; спирається на структурний функціоналізм, уявлення про тотожність членів групи, що полегшує процес формування національної групи. Конструктивістська парадигма утверджує соціальний характер походження і природи етнічності, що розглядається як форма організації культурних відмінностей в суспільстві. Як і примордіалісти, прихильники конструктивізму вважають, що етнічні ознаки (відмінності в мові, культурі, звичаях, традиціях та ін.) існують об'єктивно і знаходяться поза межами свободи вибору і контролю індивіда; звертається увага на те, що кожна із етнічних ознак в тій чи іншій мірі може бути характерною і для інших типів культурних зв'язків, а не тільки для етнічних. Всі три парадигми етнонаціонального буття людини – примордіалістська, інституційна і конструктивістська доповнюють одна одну, сприяючи формуванню адекватної етнонаціональної ідентичності.

Детермінанти оптимізації етнонаціональної ідентичності зводяться до забезпечення політичних, економічних, соціальних, культурних інтересів особистості;

формування управлінських механізмів, які зможуть впливати на виникнення нових ефективних структур культурного життя та оптимістичної перспективи національного розвитку; формування інтегративної ідеології як чинника стабілізації українського суспільства; правової соціальної держави; спеціальних заходів стабілізації українського соціуму. Сприятливими чинниками для успішного просування України шляхом міжетнічної інтеграції є те, що наша країна дедалі ширше включається до європейської інтеграції; в українському етнокультурному просторі не існує міжетнічних суперечностей, не спостерігається міжетнічної відчуженості, чому сприяють міжетнічні шлюби, ділове партнерство, поліетнічні колективи; українці мають власний позитивний досвід розв'язання складних етнокультурних проблем; ідентифікаційні і консолідаційні процеси всередині різних етнічних спільнот і груп відбуваються одночасно і паралельно з процесами міжетнічної взаємодії; міжетнічна інтеграція передбачає збереження та розвиток етнічної самобутності як титульної нації, так і національних меншин.

ВИСНОВКИ

Узагальнення та подальший розвиток концепції етнонаціонального буття людини в умовах культурної глобалізації дозволило зробити наступні висновки:

1. Подано авторські визначення етнонаціонального буття людини. ***Описові визначення***: національне - сукупність певних властивостей і особливостей етносуспільних відносин, інтегрованих індивідом чи спільнотою у процесах спільного національного буття у конкретних умовах, ставленні до свого місця в бутті. ***Історичні визначення***: етнонаціональне є продуктом традицій, всього попереднього розвитку людства та історичного зв'язку різних поколінь. ***Нормативні визначення*** акцентують увагу на етнонаціональному бутті індивіда в контексті певного соціуму через систему нормативних правил та контролю за їх виконанням та ролі ідей, символів, структур у етнокультурному житті. ***Психологічні визначення*** – оскільки по суті етнонаціональне та психологічне є неподільними і мають спільний предмет – людину, то можна припустити, що етнонаціональне доречно тлумачити через психологічне.

2. Концепція етнонаціонального буття пов'язана з процесами ***акультурації***, тобто засвоєння яким-небудь народом ряду форм, рис культури і іншого народу; вплив одного суспільства чи етнічної групи на інші внаслідок їх тривалої безпосередньої взаємодії, є однією з форм *культурної дифузії*; процес взаємовпливу культур, а також результат цього впливу, що характеризується сприйняттям однією культурою елементів іншої культури, а також виникнення ***нових*** культурних явищ. ***Культурна акультурація*** означає процес, завдяки якому до культурної спадщини додається більша кількість ***нових елементів***, ніж відкидається старих. Етнічна акультурація особливо виявляється в багатонаціональних державах, де під впливом пануючої культури втрачаються специфічні традиційні культурні риси інших етнічних груп; етнічна акультурація

в різній мірі залежить від політичних дій домінуючого етноса, а також від прискорення темпів денаціоналізації і асиміляції. Філософсько-антропологічна рефлексія культури етнонаціонального буття вбачає в ньому загальноцивілізаційне явище, своєрідну „цивіліософію", завдяки якій здійснюється перехід до прискореного і стабільного розвитку з метою пошуку емансипованих умов буття. Сам термін „культура етнонаціонального буття" означає „бути в нації", охоплюючи людське існування в усій його тотальності, відтворюючи системні зв'язки і взаємовідносини різноманітних культурних національних форм.

3. Аналіз парадигмальних змін антропологічної рефлексії етнокультурного буття людини пов'язаний з глобалізаційними процесами. Культура етнонаціонального буття людини являє собою осягнення граничних підстав людського буття з притаманними йому етнічними константами, що мають ціннісно-нормативний, знаково-комунікативний, нормативно-регулятивний характер. Системний, структурний, діалектичний, синергетичний методи дають можливість визначити етнонаціональне буття людини як складно-організовану, нелінійну, непідпорядковану систему, яка ґрунтується на принципах теорії самоорганізації складних систем та дисипативних структур, які дозволяють глибоко оцінити нелінійний характер розвитку етнокультурного буття, що реалізується через соціальні флуктуації і біфуркації (точки спонтанного вибору).

4. Філософсько-антропологічні підходи та методи аналізу дозволяють глибше проникнути в сутність, структуру і напрями розвитку етнонаціонального буття людини, що є динамічною єдністю різнобарвного і різноманітного світу, єдністю тотожності і відмінності; поліфонією національних голосів, „сутнісною матерією", в центрі якої „людина як міра всіх речей". Саме людський вимір етнонаціонального буття спроможний враховувати екстремальні життєві колізії – незабезпеченість людини „жити" в кризовому соціумі, соціальну незахищеність людини, негарантованість самореалізувати свої „сутнісні сили" в умовах антропогенної катастрофи XXI ст.

5. Якщо спонтанний суспільний розвиток безперервний, глобальний, у цілому прогресивний, то етнонаціональний – ***дискретний, хвилеподібний і локальний.*** Існують різні антропологічні напрямки і підходи до аналізу і розуміння ***соціуму*** в контексті етнонаціонального буття, механізмів його функціонування. Перш за все можна виокремити *макросоціологічний та мікросоціологічний* підходи. ***Макросоціологічний*** підхід виходить з того, що, лише аналізуючи буття як ***цілісність***, можна зрозуміти як особистість, так і суспільство. ***Мікросоціологічний підхід*** прагне осягнути ***цілісність буття,*** вивчаючи ***інтеракцію***, а саме культурну взаємодію індивідів. У межах макросоціологічного підходу можна виокремити кілька напрямків, серед яких виділяється ***функціоналізм***. Згідно з функціоналізмом, ***буття*** – це нерозривний організм, який складається з частин, окремих елементів, що виконують певні функції, які спрямовані на задоволення суспільних потреб, забезпечують цілісність і сталість суспільства.

6. Етнонаціональне буття людини виступає як динамічна ***цілісність***, що розкриває взаємодію всіх її складових політичної і економічної сфер, соціальної і духовної, метафізичної і ідеологічної. Отже, поняття "культурний глобальний феномен" виступає цілісністю відносно права, економіки, релігії, мови, мистецтва, держави, культури, кожного субструктурного елементу етнонаціональної сфери, який, в свою чергу, є цілісністю. В основі формування буття лежить принцип ***компліментарності*** (схожості життєвих настанов) та стереотипу поведінки, що виникає в процесі історичного розвитку. Етнічні цінності характеризують те чи інше буття як асиміляцію чи консолідацію культурних традицій, які виокремлюють історично-онтологічні і культурно-еволюційні відмінності.

7. У системі етнонаціонального організму ***культура*** є світоглядним самовираженням етноісторичної спільності людей, яка відображує специфічні умови існування. Етнонаціональні фактори здійснюють історичний вплив на людину, на формування ціннісних орієнтацій. Людина має право бути представником свого роду, народу, будучи громадянином, але суспільство і держава повинні бути етнонаціональними, перш, ніж стати політичними. Корені загальнолюдських цінностей – в самій ***людині***, в конкретних етнонаціональних і інших спільнотах. Внутрішньо-національна консолідація, міжетнічна комунікація через діяльність конкретних індивідів суть базові фактори інтеграції і формування нації – держави.

8. Найважливіша сутнісна характеристика культурної глобалізації – взаємозв'язок процесів інтернаціоналізації економіки, політики, культури; розвиток єдиної системи світових зв'язків; зміни й ослаблення функцій національної держави та недержавних утворень, у тому числі таких, як етнічні діаспори, релігійні та націоналістичні рухи, що позначає усе більш складний комплекс трансграничних взаємодій, у неухильному зростанні і посиленні впливів міжнародних інститутів громадянського суспільства, у значному розширенні масштабів трансграничних комунікаційних та інформаційних обмінів, утворення міжнародного правового і культурно-інформаційного поля.

9. Детермінанти оптимізації етнонаціональної ідентичності направлені на те, щоб: розробити адекватну етнонаціональну і етноекономічну політику, що направлена на регулювання буття етносів, які проживають на певній території з метою культурного прогресу кожного суб'єкта етнонаціональної структури, вирівнювання їх розвитку через перерозподіл ресурсів країни, в контексті яких етноекономічна політика є детермінантою етнонаціональної політики держави, а для цього необхідно розробити ефективну концепцію організації управління етнокультурними процесами, щоб сприяти оптимізації позитивних етнокультурних процесів як на рівні регіону, так і на рівні держави; прийняти комплекс законів, щоб більш кардинально змінити етнополітичні та етноекономічні пріоритети, оптимізувати правове поле кожного етнонаціонального соціуму, що є „єдністю в його багатоманітності"; подолати нові тенденції культурної ідентичності – маргіналізації, імміграції тощо.

10. Україна докладає чимало зусиль, щоб в усіх сферах суспільного життя впроваджувати високу культуру міжетнічного спілкування, формувати ідентичність за допомогою конверсії до культурних джерел та етнічної референції; забезпечення прав національних меншин в Україні здійснювати відповідно до принципу верховенства міжнародних стандартів та ефективної етнокультурної політики, запобігати конфліктам на міжнаціональному ґрунті. Головна проблема – розробити ефективний механізм взаємодії етносів і держави, який реалізує природне право на гідне існування етносів в координатах культури етнонаціонального буття, захищати свої етноси в діаспорах та сприяти згуртованості сучасного українського суспільства, спрямоване на досягнення культурного відродження етнічних груп; всебічно врахувати географічну та господарську специфіку країни; виробити антропологічні стандарти культури етнонаціонального буття; подолати суперечності процесу ідентифікації, що мають місце в конфліктах різних антропологічних стандартів та апелювати до універсалій національної культури.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ АВТОРОМ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ:

1. Мельник В.В. Проблеми імміграції, еміграції в контексті етнонаціонального простору // Збірник наукових праць. Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. – Запоріжжя: ЗДІА, випуск №13. – 2003. – 215 с. – С. 182-187.

2. Мельник В.В. Социокультурный подход к процессу глобализации: теоретико-методологический анализ // Збірник наукових праць. Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. – Запоріжжя: ЗДІА, випуск №16. – 2004. – 230 с. – С. 149-162.

3. Мельник В.В. Дискурсивний аналіз етнонаціональних процесів: історія і сучасність // Збірник наукових праць. Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. – Запоріжжя: ЗДІА, випуск №18. – 2004. – 212 с. – С. 132-141.

4. Мельник В.В. Діалектика як вчення про розвиток буття: класичний та посткласичний контекст // Нова парадигма: Журнал наукових праць/гол. ред. В.П.Бех. – Вип 42. – К.: Вид-во НПУ імені М.П.Драгоманова, 2005. – 236 с. – С. 32-45.

5. Мельник В.В. Підходи до аналізу етнонаціонального буття // Нова парадигма: Журнал наукових праць/гол. ред. В.П.Бех. - Вип 44. – К.: Вид-во НПУ імені М.П.Драгоманова, 2005. – 232 с. – С. 70-85.

6. Мельник В.В. Концептуально-методологічні засади етнонаціонального буття // Мультиверсум: Філософський альманах: Збірник наукових праць / За ред. В.В.Лях. – К.: Український Центр духовної культури, 2005. – Вип. 45. – 248 с. – С. 60-69.

7. Мельник В.В. Людина в контексті етнонаціонального буття // Мультиверсум: Філософський альманах: Збірник наукових праць / За ред. В.В.Лях. – К.: Український Центр духовної культури, 2005. – Вип. 46. – 240 с. – С. 176-184.

8. Мельник В.В. Методологія аналізу етнонаціонального буття // Збірник наукових праць. Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. – Запоріжжя: ЗДІА, випуск № 21. – 2005. – 236 с. – С. 39-63.

9. Мельник В.В. Полікультурність в контексті глобалізації: соціально-філософський аналіз // Збірник наукових праць. Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. – Запоріжжя: ЗДІА, випуск № 22. – 2005. – 233 с. – С. 217-229.

10. Мельник В.В. Культура етнонаціонального буття в контексті історії філософської думки // Збірник наукових праць. Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. – Запоріжжя: ЗДІА, випуск № 23. – 2005. – 232 с. – С. 82-96.

11. Мельник В.В. Образ держави в матеріальному і духовному світі людини // Збірник наукових праць з гуманітарних наук. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції "Українська політична антропологія як гуманістичний чинник державотворення в Україні" (9-10 жовтня 2002 року). – Запоріжжя: ЗДІА, 2003. – 300 с. – С. 64-67.

12. Мельник В.В. Философский плюрализм, многообразие философских учений и направлений. // X науково-практична конференція студентів, магістрів, аспірантів і викладачів ЗДІА. – Частина V. – Запоріжжя: 2005. – 228 с. – С. 12-14.

13. Мельник В.В. Методологічні засади етнонаціонального знання. // Методологія соціального пізнання: здобутки й проблеми. Матеріали Всеукраїнської науково-теоретичної конференції 25 травня 2005 року. – Київ-Запоріжжя: Просвіта, 2005. – 332 с. – С. 221-222.

14. Мельник В.В. Основні типи західноєвропейської культури // Україна в контексті євроінтеграції. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. – Наукове видання. – Суми: Вид-во Суми ДУ, 2005. – 212 с. – С. 112-116.

15. Мельник В.В. Культура етнонаціонального буття в контексті історії філософської думки. // Управління людськими ресурсами: філософські засади: Навчальний посібник. За ред.. проф. В.Г.Воронкової – К.: ВД „Професіонал", 2006. – 576 с. – С. 263-278.

АНОТАЦІЇ

Мельник В.В. Етнонаціональне буття людини в умовах культурної глобалізації: філософсько-антропологічний аналіз. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата філософських наук за спеціальністю 09.00.04 – філософська антропологія, філософія культури. – Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова, Київ, 2006.

Дисертація присвячена філософсько-антропологічному аналізу етнонаціонального буття людини в умовах культурної глобалізації. У роботі ґрунтовно подається антропологічна характеристика етнонаціонального буття людини в умовах культурної глобалізації, сутнісні засади культурної глобалізації та її впливу на сучасні етнокультурні процеси. Сформовано концепцію етнонаціонального буття людини в умовах культурної глобалізації та уточнено зміст базових концептів до аналізу процесів культурної глобалізації. В роботі дослідження феномена етнокультурного буття людини ведеться в контексті методів і підходів – метафізичного, етнометодологічного, комунікаційного, синергетичного, системного. Відмічається, що етнонаціональні процеси є синтезом багаторівневої взаємодії різних факторів – економіко-господарських, історико-політичних, природно-географічних, геополітичних, які породжують явища міграції, асиміляції, консолідації. В дисертації дається аналіз концептуальної парадигми культури етнонаціонального буття людини, в контексті якої визначається феномен культури етнонаціонального буття як цілісного феномена; полікультурності як однієї з нових парадигм етнонаціонального буття людини в умовах єдиного інформаційно-культурного простору. В дисертації аналізується основні тенденції розвитку етнонаціонального буття людини як виклик метакультурі, в контексті якої дається аналіз соціокультурного та антропологічного підходів до аналізу процесів культурної глобалізації; проблем людини в умовах сучасних процесів етнонаціонального буття, детермінанти оптимізації етнонаціональної ідентичності в умовах культурної глобалізації.

Ключові слова: етнонаціональне буття людини, культурна глобалізація, полікультурність, традиція, етнонаціональна ідентичність, етнонаціональний фактор, етнонаціональні процеси, соціокультурні мегатенденції.

Мельник В.В. Этнонациональное бытие человека в условиях культурной глобализации: философско-антропологический анализ. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата философских наук по специальности 09.00.04 – философская антропология, философия культуры. – Национальный педагогический университет имени М.П. Драгоманова, Киев, 2006.

Диссертация представляет собой философско-антропологическое исследование этнонационального бытия человека в условиях культурной глобализации.

Рассмотрены теоретико-методологические основы анализа этнонационального бытия человека, выявлены и проанализированы философско-антропологические принципы и подходы к анализу этнокультурного бытия человека – целостности, развития, единства многообразия, целерационального действия, системности, самоорганизации, социального детерминизма. Исследование феномена этнокультурного бытия человека ведется в контексте подходов, которые позволяют раскрыть сущность и структуру этнонационального бытия человека – метафизического, гуманистического, субстанционального, аксиологического, этнометодологического, антрополого-лингвистического, цивилизационного, структурно-функционального, коммуникационного, синергетического, системного. Отмечается, что этнонациональные процессы являются синтезом многоуровневого взаимодействия различных факторов – экономико-хозяйственных, историко-политических, природно-географических, геополитических, которые порождают явления миграции, ассимиляции, консолидации. Философско-антропологическая рефлексия культуры этнонационального бытия предусматривает в нем общецивилизационное явление, своеобразную «цивилиософию», благодаря которой человечество осуществляет переход к ускоренному и стабильному развитию с целью поиска эмансипированных условий человеческого существования. Философско-антропологические подходы и методы анализа помогают глубже проникнуть в сущность, структуру и направления развития этнокультурного бытия, которое суть «единство тождества и различия». Именно человеческое измерение этнокультурного бытия в состоянии учесть экстремальные жизненные коллизии – социальную незащищенность человека, невозможность самореализации в условиях антропогенной катастрофы XXI в. Понятие «культурный глобальный феномен» выступает целостностью, в основе его формирования лежит принцип комплементарности и стереотипа поведения, который возникает в процессе исторического развития. Самая важная сущностная черта культурной глобализации – взаимосвязь процессов интернационализации экономики, политики, культуры; развитие единой системы мировых связей; изменение и ослабление функций национального государства, расширение масштабов трансграничных коммуникационных и информационных обменов и т.п. В диссертации дается анализ концептуальной парадигмы культуры этнонационального бытия человека, в контексте которой определяется феномен культуры этнонационального бытия как целостного феномена; поликультурности как одной из новых парадигм этнонационального бытия человека в условиях единого информационно-культурного пространства.

В диссертации анализируются основные тенденции развития этнонационального бытия человека как вызов метакультуре, в контексте которой

дается анализ социокультурного и антропологического подходов к анализу процессов культурной глобализации; проблем человека в условиях современных процессов этнонационального бытия, детерминанты оптимизации этнонациональной идентичности в условиях культурной глобализации.

Ключевые слова: этнонациональное бытие человека, культурная глобализация, поликультурность, традиция, этнонациональная идентичность, этнонацональный фактор, этнонациональные процессы, социокультурные мегатенденции.

Melnik V.V. Ethnonational being of a man under the conditions of cultural globalization: philosopho-anthropological analysis. – Manuscript.

The dissertation for getting a scientific degree of philosophy candidate on speciality 09.00.04 – philosophical anthropology, philosophy of culture. –National Pedagogical University named after M.P. Dragomanov, Kiev, 2006.

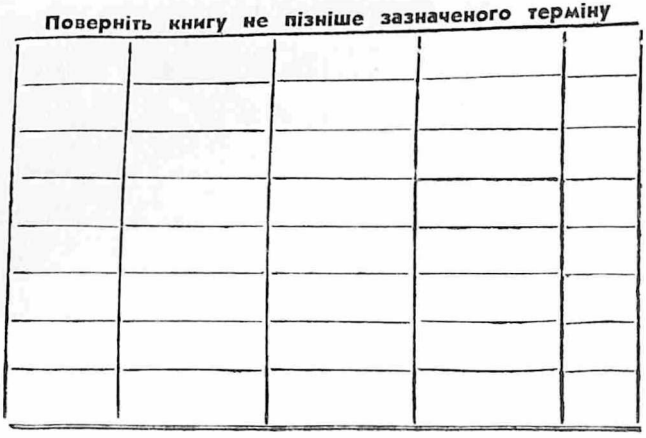
Thesis presented philosopho-anthropological investigations concerning ethnonational being of a man under the conditions of cultural globalization; discussed analysis concerning present ethnonational processes, philosopho-anthropological principles, methods and approaches to the analysis of ethnonational being of man are presented. Thesis is devoted to the formation of a conceptional paradigm of culture for ethnonational being of a man under the conditions of cultural globalization; the analysis of cultural ethnonational being as a global organism and polyculture as one of new paradigms of cultural globalization is also presented. New tendencies for development of ethnonational being of man as an appeal to cultural globalization are determined. Problems of man in a context of ethnonational present processes and determinants of optimization of ethnonational identity under the conditions of cultural globalization are analyzed. The conditions of cultural globalization are given.

Keywords: ethnonational being of a man, cultural globalization, policulture, tradition, ethnonational identity, ethnonational factor, ethnonatsional processes, social-cultural megatendencies.

Підп

(

Поверніть книгу не пізніше зазначеного терміну

ТОВ «Трансфер».